

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 Vtrum sit grauissimum peccatorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Ad tertium dicitur, quod in tali estimatione & appetitu quam do est peccatum ueniale, non est superbia nisi materialiter, & propterea non est mirum.

Ad quartum dicitur, quod antecedens est falsissimum, nisi abutatur uocabulis. Et ad probationem negatur quod sit possibile homini auerti a Deo sine per actum uolitionis, sine uolitionis in re, tempore, loco &c. sine obligatione ad mortale: quonia aut non est auerti a Deo, aut si est auerti, est peccatum mortale. Sed falluntur forte multi, quia non discernunt inter simpliciter, & secundum quid. Nam haec omnia, scilicet non subijci Deo, auerti a Deo, facere contra legem Dei, abijcere diuinam regulam, abijcere diuinam mensuram, & similia, si simpliciter & absolute, hoc est sine additione aliquam sumatur, important mortis uoluntatis peccati mortalis ex suo genere, quia important manifeste diuinam iniuriam, ac per hoc sunt contra charitatem. Sed quia illam possunt sumi secundum quid ex imperfectione actus, uel propter indeliberationem actus, ut contingit in primis motibus: uel propter imperfectionem materiae, ut contingit in peccatis uenialibus ex suo genere, ut mendacium officiosum. Haec enim omnia distanciant a diuina lege, mensura, subiectione, regula: sed non nisi secundum quid contra haec sunt. Et propterea correcte loquendo dicimus, quod sunt praeter legem &c. idcirco fallum apparet, quod ista sint ex suo genere mortalia, cum tamen in ueritate sic sint: quia ipsa absolute sunt praudicantur, nec falsificantur ex eo, quod secundum quid inuenta, non nisi uenialia reperiuntur. Et hoc habet in moralibus semper pra oculis, si non uis falli.

Ad solutionem autoritatis apostolicae dicitur, quod autoritas non est allata, ut ex ea concludatur superbia esse peccatum mortale, sed ut ex ea patet qualis est subiectio quam aspernatur superbia, scilicet quod est subiectio ad Deum mensurate distribuentem. Et quoniam aspicere ad diuinam subiectionem, no est inanis gloria, sed superbia: ideo auctoritas magis ad superbia quam inane gloriam ex hac parte spectat.

Ad secundum debium, quod quia de propositione posita in littera sequentis articuli est, debebat illo deferri, tamen in praesentiarum respondendum duxi, & propter coincidentiam rationis, ut patet, & propter arguentem, qui ad questionem praesentis articuli reuertit propositionem illam. Cu igitur arguitur primo, quod non omnis superbia est contemptus Dei, negatur: & dicitur quod si superbia ex propria sui generis ratione habet quod sit contemptus subiectionis ad Deum, sicut humilitas habet quod sit amplexus subiectionis ad Deum. Contemptus autem subiectionis

nis ad Deum, & contemptus Dei, ut synonyma sunt in proposito. Et ideo dixi, quod est unam ratio illa, & praecedens quare superbia est peccatum mortale.

Ad probationem dicitur, quod ut iam tactum est, sicut detractio formaliter alienam famam laedit ex intentione laedendi famam, & tamē detractio materialiter, qua doque mortale peccatum est, si sine intentione laedendi famam notabiliter quis laedat famam proximi ex loquacitate, & tuc actus redit ad naturam sue speciei propter implicitam intentionem famam laedendi, quae ibi conuincitur: ita superbia formaliter importat ex spreta diuina subiectione appetitum excellentiae propriae. Et propterea cu quis proximum ex illa ra dice spernit, superbus formaliter est. Cu uero proximum spernit contemptu spectante ad superbia, & non ex illa radice, si notabiliter contemnit, ad superbiae speciem redit, sicut imperfectus ad perfectum. Communiter squide iste similiter intendit implicitate abijcere diuinam subiectionem in appetitu propriae excellentiae: sicut ille detractor materialiter conuincitur intendere implicitate laesionem famae. Ex hoc patet solutio secundi. Dixi autem si contemptus spectat ad superbia: quia sicut sunt multae species uirtutum circa honoratum proximi, puta, pietas, obsequantia &c. ita sunt opposita illis uicia circa dehonorationes, seu contemptus proximi.

quia scilicet praueuunt rationis iudicium, & sunt praeter eius consensum: ita etiam & circa superbia accidit quod aliqui motus superbiae sunt peccata uenialia, dum eis ratio non consentit.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut supra dictum est, superbia non est uniuersale peccatum per suam essentiam, sed per quamdam redundantiam, in quantum scilicet ex superbia omnia peccata oriri possunt. Vnde non sequitur quod omnia peccata sint mortalia, sed solum quantum oriuntur ex superbia completa, quam diximus esse peccatum mortale.

Ad secundum dicendum, quod superbia semper quidem contrariatur dilectioni diuinae, in quantum scilicet superbus non se subijcit diuinae regulae prout oportet. Et quandoque etiam contrariatur dilectioni proximi, in quantum scilicet aliquis inordinate se praefert proximo, & ab eius subiectione se retrahit, in quo etiam derogatur diuinae regulae, ex qua sunt hominum ordinis instituti, puta scilicet uniuersorum sub alio esse debet.

Ad tertium dicendum, quod superbia non oritur ex uirtutibus sicut ex causa per se: sed sicut ex causa per accidens, in quantum, si aliquis ex uirtutibus occasione superbiae sumit. Nihil autem prohibet quin unum contrarium sit alterius causa per accidens, ut dicitur in 8. Physicorum. Vnde et de ipsa humilitate aliqui superbiunt.

ARTICULVS VI.

Utrum superbia sit grauisimum peccatorum.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod superbia non

esse Deo, quam non subijci illi: superbia tamen non attenditur in littera penes praesse Deo, sed penes non subijci Deo: & ratio est, quia sermo est de superbia, qua est uirtus humanum, sicut & de ceteris uitijs. Constat autem inter humana uicia computari contemptum subiectionis ad Deum. Sed quod aliquis in tantum exorbitet, ut uelit praesse Deo, hoc plus quam uitijs est, spectat namque hoc ad bestialitatis ordinem. Est igitur superbia humanum uirtum, qua subiectionem ad Deum aspernatur, quam humilitas amplectitur. Est & superbia plusquam diabolica, quae & Deo praesse appetit, de qua scriptum est, Superbia coru qui te oderunt, ascendit semper. Rarissimi enim sunt odio habentes Deum, quorum superbia habet pro materia conculationem, & quicquid semper peius occurrit deitati, quam & calamus, & lingua, & cogitatio horret.

Super Quaestio. 162. Artic. sextum.

In art. 6. eiusdem 162. quaestio. dubium ex Martino in quaestio. 3. de superbia occurrit contra haec dicta auctoritatis, scilicet Superbia

Art. 5. huius quest.

Lib. 8. text. 5. com. 2.

Infra art. 7. ad 4. & Pf. 18. in Et 2. cor. 12. 16. 3.

perbia ex parte conuersionis non habet quod sit maximum peccatorum...

dicimus, quod ex hoc quod peccatum est maximum...

fit grauissimu peccatoru. Quanto enim aliquod peccatum difficilius cauetur...

cati. Ex parte autem conuersionis non habet superbia quod sit maximum peccatorum...

in 3. regu. & incipit: Ante omnia fratres...

Lib. 8. c. 10. circa principium to. 5.

Q. preced. 11. 5.

¶ 2 Præ. Maius malum maiori bono opponitur, ut Philo. dicit 8. Ethicorum...

¶ 2 Præ. Maius malum non punitur per minus malum...

¶ 3 Præ. Maius malum non punitur per minus malum...

¶ 3 Præ. Maius malum non punitur per minus malum...

SED CONTRA est, quod super illud Psalm. 118. Superbi inique agebāt usquequaque...

SED CONTRA est, quod super illud Psalm. 118. Superbi inique agebāt usquequaque...

RESPON. Dicendum, quod in peccato duo attenduntur, scilicet conuersio ad commutabile bonum...

RESPON. Dicendum, quod in peccato duo attenduntur, scilicet conuersio ad commutabile bonum...

Ad secundam dicitur, quod sicut peccare ex passione excludit peccare ex electione...

Ad secundam dicitur, quod sicut peccare ex passione excludit peccare ex electione...

In responsione ad primum dicitur, quod in peccato duo attenduntur...

In responsione ad primum dicitur, quod in peccato duo attenduntur...

est Greg. 14. moralium. Et ideo hoc dictum Thomae non videtur sanctorum dictis consonum. Secundo, motus superbiae est unicuique naturalis scilicet, ergo superbia, etiam cognita difficile caueatur. Antecedens probatur: quia unicuique naturalis feruar in amorem sui, & propriae excellentiae, quam in concupiscitiam vel quodlibet aliud. Tercio, non solum prima difficultas, sed propter vehementiam impugnationis, sed etiam tenenda, scilicet propter latentiam vitij diuinitate peccati, ergo distinctio illa non soluit. Antecedens patet, quia quanto tenentior est latentior, ceteris paribus, succumbens minus grauius peccat.

Ad euentiam horum scio, quod in litera auctor intendit hanc distinctionem, peccatum ad euentiam difficile dupliciter, scilicet simpliciter, vel pro tali statu: & docet quod peccatum ad euentiam difficile propter magnitudinem impugnationis, est simpliciter difficile ad euentiam: & propterea minus graue. Peccatum vero ad vitandum difficile propter latentiam, est difficile ad vitandum pro statu latentiae, & pro tunc est ex hoc minus graue. Non autem tenent simpliciter minus graue, quia pro aliquo statu, scilicet quo cognitum est, illius motus est facile ad vitandum, & sic ponitur superbia inter difficile vitabilia non simpliciter, sed pro statu latentiae sui motus, & inter facile vitabilia pro statu quo deprehensus est illius in motus.

Ad primam igitur obiectionem dicitur, quod dicitur dupliciter. Primo, quia difficultas cognoscendi in se motum superbiae non facit difficile vitabile simpliciter, sed pro statu latentiae: quoniam difficultas ista non spectat ad peccatum ipsum, sed cognitionem eius.

Secundo, quia magis ac magis excecere mentem conuenit superbiae non secundum se, sed ex negligentia hominis amplexantis, & augmentans ipsam in se. Secundo autem noster est de difficultate vitandi peccatum secundum se, non ex parte negligentiae nostrae. Patet autem hanc esse doctrinam Greg. quoniam dicit, Vitium superbiae mox ab ipsa radice obseruandum est, ut cum latentur oriatur, tunc uigilanter abscindatur, ne proiecta urgeat, & visu roboretur &c. Et sic sanctorum dictis consona patet doctrina haec.

Ad secundum dicitur, quod licet motus superbiae ex parte conuersionis ad commune bonum, sit naturalissimus ex parte animae rationalis, qua uidentur maxime appetere excellentiam, ex parte tamen auersionis, in qua compleitur ratio vitij, non est huiusmodi naturalis: & ideo hinc non habetur quod vitium superbiae sit difficile simpliciter, quia non habetur quod sit naturale.

Ad tertium dicitur, quod ad tertium dicendum, quod sicut in syllogismis ducitibus ad impossibile quaque aliquis conuincitur per hoc, quod ducitur ad inconueniens magis manifestum: ita et ad conuincendum superbiam hominum Deus aliquos punit, permittens eos ruere in peccata carnalia, quae etiam sunt inuiciora, tamen manifestiora turpitudine continent. Unde Isidorus dicit in libro de summo bono, of vitio deteriorum esse superbiam, seu propter quod a summis personis, & primis assumitur, seu quod de opere iustitiae, & uirtutis exoritur, minusque culpa eius sentitur. Luxuria uero carnis ideo notabilis omnibus est, quoniam statim per se turpis est, & tamen dispensante Deo superbia minor est: sed quod detinetur superbia, & non sentit, labitur in carnis luxuriam, ut per hanc humiliatus a confusione exurgat, ex quo etiam patet grauitas superbiae. Sicut enim medicus sapiens in remedium maioris morbi patitur infirmum in leuiorem morbum incidere, ita etiam peccatum superbiae grauius esse ostenditur ex hoc ipso, quod pro eius remedio Deus permittit ruere homines in alia peccata.

Ad septimum sic proceditur. Videtur, quod superbia non sit primum omnium peccatorum. Primum enim saluatur in omnibus consequentibus: sed non omnia peccata sunt cum superbia, nec oriuntur ex superbia, dicit enim Augustinus in libro de natura & gratia, quod multa peccata sunt, quae non sunt superbiae, ergo superbia non est primum omnium peccatorum.

Ad hoc dubium dicitur, quod sermo literae est de primitate absolute, quoniam plures primitates habet superbia. Est enim superbia peccatum primum ordine naturae ex parte auersionis: & hoc directe concludit ratio literae. Est & peccatum primum ordine generationis non respectu omnium peccatorum simpliciter, sed respectu grauium peccatorum, ut in responsione ad quartum dicitur. Et hoc etiam ex eadem litera ratione concluditur: consequenter tamen est, & primum ex parte conuersionis ordine generationis non necessaria, sed possibilis, ut in corpore articuli subditur ex precedenti libro, questione 48. articulo 2. & in responsione ad primum hic declaratur: quia scilicet non est necesse quodlibet peccatum oriri ex superbia, sed quia quodlibet peccatum potest ex ipsa oriri. Unde patet error Martini imponentis Sancto Thomae, quod dicit superbia esse primum ordine generationis simpliciter cum huius oppositum in litera in responsione ad quartum expresse dicitur: nec ratio quam auctori imponit Martinus, in auctore inueniatur, nec auctoritas illa, Initium omnis peccati, est ab auctore ad id allata, immo in oppositum declarata in Secunda Secundae S. Tho. EEE responsio.

quomnis hinc habeatur quod appetitus excellentiae propriae est naturalis, sed hoc non est malum. Ad tertium dicitur, quod utraque difficultas minuit de grauitate, sed diuersimode. Nam prima simpliciter, secunda pro statu: & propterea solutio non ruit, sed est solida.

In responsione ad secundum eundem articulo nota, quod sicut cum de nobilitate uirtutum tractabatur, distinctum est de nobilitate simpliciter, vel secundum aliquam conditionem: ita in uitiis, & peccatis de grauitate distinctum est, quod substantialiter grauius peccatum secundum suam speciem videtur, cuius obiectum est secundum se peius, ut odium Dei. Secundum autem aliquam conditionem superbia ponitur grauius, quia ex parte auersionis tenet primum locum. Potest tamen dici absolute, hoc est sine additione aliqua grauisimum peccatorum: quia peccatum ex auersione perficitur in ratione mali simpliciter. Unde auctor in litera non dicit quod superbia est grauius in se, sed quod est grauius eis ex parte auersionis, & grauitatem praestans cuique eorum.

Ad septimum sic proceditur. Videtur, quod superbia non sit primum omnium peccatorum. Primum enim saluatur in omnibus consequentibus: sed non omnia peccata sunt cum superbia, nec oriuntur ex superbia, dicit enim Augustinus in libro de natura & gratia, quod multa peccata sunt, quae non sunt superbiae, ergo superbia non est primum omnium peccatorum.

ARTICULVS VII. Vtrum superbia sit primum omnium peccatorum.

Ad septimum sic proceditur. Videtur, quod superbia non sit primum omnium peccatorum. Primum enim saluatur in omnibus consequentibus: sed non omnia peccata sunt cum superbia, nec oriuntur ex superbia, dicit enim Augustinus in libro de natura & gratia, quod multa peccata sunt, quae non sunt superbiae, ergo superbia non est primum omnium peccatorum.

Ad hoc dubium dicitur, quod sermo literae est de primitate absolute, quoniam plures primitates habet superbia. Est enim superbia peccatum primum ordine naturae ex parte auersionis: & hoc directe concludit ratio literae. Est & peccatum primum ordine generationis non respectu omnium peccatorum simpliciter, sed respectu grauium peccatorum, ut in responsione ad quartum dicitur. Et hoc etiam ex eadem litera ratione concluditur: consequenter tamen est, & primum ex parte conuersionis ordine generationis non necessaria, sed possibilis, ut in corpore articuli subditur ex precedenti libro, questione 48. articulo 2. & in responsione ad primum hic declaratur: quia scilicet non est necesse quodlibet peccatum oriri ex superbia, sed quia quodlibet peccatum potest ex ipsa oriri. Unde patet error Martini imponentis Sancto Thomae, quod dicit superbia esse primum ordine generationis simpliciter cum huius oppositum in litera in responsione ad quartum expresse dicitur: nec ratio quam auctori imponit Martinus, in auctore inueniatur, nec auctoritas illa, Initium omnis peccati, est ab auctore ad id allata, immo in oppositum declarata in Secunda Secundae S. Tho. EEE responsio.

Lib. 2. ca. 38. in prin.

Super Questionis 162. Articulum septimum.

In articulo 7. eiusdem questio. 162. dubium occurrit, de qua primitate est sermo, cum in litera concluditur, quod superbia habet rationem primi. Et est ratio dubii, quia Martinus in questio. 3. intelligit auctorem loqui de primitate originis, cum tamen in litera hoc non exprimitur.

2. Co. 12. le. 4

Ca. 29. in m. dio tomo. 7.